

muy atinadamente las condiciones personales (oficio, edad, procedencia,...) y las penas impuestas. Tampoco se evita otra realidad: la de la “sodomía heterosexual” (98), que aparece en veintidós procesos; no se conserva ningún caso de prácticas sodomíticas entre mujeres. Esta constatación no equivale a la invisibilidad: un caso notable no es ya el de Francesc Eiximenis, de sobras conocido, sino el de las *Decisiones aureae* (1605), de Lluís de Peguera, donde este doctor en leyes recuerda que “existeix un coit femení contra natura. Segons ell, el coit d’una dona amb una altra dona mitjançant un aparell dur, de fusta o de vidre [...] constitueix un pecat contra natura” (67). El capítulo posterior (“Anàlisi de comportaments”, pp. 555-601) cierra la investigación mediante un análisis de carácter cualitativo en torno a la incriminación —tantas veces selectiva—, los procesos, las sentencias o la geografía.

Como muy bien puede deducirse de la inevitable síntesis precedente, se trata de una aportación de enorme envergadura, tanto por el volumen de procesos analizados como por el marco cronológico elegido, tanto por la variedad de noticias y relatos que contiene como por la riqueza documental. No conozco una monografía paralela en ninguna otra cultura europea, aunque la bibliografía secundaria no escasee. En este sentido, no pueden obviarse las correcciones explícitas e implícitas a investigaciones de indudable peso, como las de John Boswell o Louis Crompton. Debemos, por consiguiente, congratularnos ante una aportación tan singular y extraordinaria, así como felicitar a Jaume Riera i Sans por los logros de su empeño, paciente y titánico, durante décadas de estudio.

RAFAEL M. MÉRIDA JIMÉNEZ

rmmerida@filcef.udl.es

Universitat de Lleida

D.O.I.: 10.1344/105.000002462

Marie de Gournay. Escritos sobre la igualdad y en defensa de las mujeres

Monserrat Cabré i Pairet y Esther Rubio Herráez (eds.)

Traducció de Montserrat Cabré i Pairet, Esther Rubio Herráez i Eva

Teixidor Aránegui

Madrid, Consejo Superior de Investigaciones Científicas, Col·lecció Clàssics del pensament, 2014, 198 pp. ISBN: 978-84-00-09810-0

Ara a casa nostra, podem conèixer Marie de Gournay (París, 1565-1645) a través dels seus textos més significatius des del punt de vista feminista, en una versió catalana de Lúdia Anoll, editada per Adesiara el 2010 i que en podríem dir de divulgació pel seu format i en aquesta versió castellana que presentem de caire

més acadèmic. Els textos seleccionats són imprescindibles per poder seguir la genealogia de les reivindicacions feministes en el camp del pensament que varen tenir una de les seves primeres manifestacions a partir de la *Querelle du Roman de la Rose* que es va convertir, per obra i gràcia de Christine de Pizan, en la *Querelle des Femmes*. Seguint aquesta línia argumental Marie de Gournay pren la paraula i la ploma per defensar la igualtat en dignitat i capacitats intel·lectuals de les dones.

Marie de Gournay és sobretot coneguda per ser l'editora i prologuista de la obra de Montaigne, dels seus *Assaigs*. De fet, la vocació intel·lectual de Marie de Gournay va despertar en llegir aquesta obra que va provocar-li un gran desig de conèixer l'autor, cosa que va aconseguir i amb qui va arribar a establir una relació de col·laboració i d'entesa especial, fins el punt que Montaigne la va anomenar la seva *fil·le d'alliance*. Així doncs, es tracta, en principi, d'una dona de formació autodidacta amb gran curiositat i interès cultural. Va fer la primera edició pòstuma dels *Assaigs* el 1595, fruit d'un treball acurat i rigorós, i després també es va encarregar i va supervisar les successives. Per una altra banda, cal dir que el fet de redactar-ne el pròleg va servir a Marie de Gournay per donar-se a conèixer i li va donar autoritat per començar a obrir-se camí en els cercles intel·lectuals exclusivament masculins. Així, a partir d'aquest fet, Marie de Gournay entra a formar part de la vida intel·lectual europea i va poder intervenir en els debats de la seva època.

L'obra de Marie de Gournay és considerable i polifacètica perquè va conrear diversos gèneres buscant sempre la manera de participar com a dona en l'àmbit intel·lectual del seu temps, quan això li suposava haver-se d'encarar críticament amb una realitat adversa i conflictiva per a les dones, cosa que va procurar fer de manera honesta i directa. La mostra de textos seleccionada per les editores i alhora traductores, dins de la línia reivindicativa feminista com s'ha dit d'entrada, consisteix en dos textos més argumentatius i en dos més autobiogràfics.

A *Igualdad de los hombres y las mujeres* (1622) Marie de Gournay comença dedicant el seu opuscle a la reina Anna d'Àustria amb qui busca complicitat i alhora la repta a ser un exemple i a actuar a favor de les dones. Aquest fet és significatiu perquè una de les denúncies que farà serà referent a la llei Sàlica. Comença amb la revisió crítica i fins i tot amb un punt d'ironia de la tradició de pensadors i de escriptors clàssics i també d'autors més propers en el temps, tant seculars com religiosos que han menystingut les dones i busca la manera de rebatre'ls reivindicant la igualtat i posant el model de la naturalesa i de Déu que no discriminen les dones i així, de passada, també deixa fora l'extremisme d'una possible defensa de la superioritat de les dones. Les paraules finals d'aquest tractat són concludents: "Si se creyera que las Escrituras ordenan a la mujer ceder ante el hombre, como persona indigna de oponerse a él, véase lo absurdo de la deducción: la mujer se encontraría a sí misma digna de haber sido hecha a

imagen del Creador, digna de participar en la santa Eucaristía, [...] pero no sería, sin embargo, digna de las excelencias y de los privilegios del hombre”. Aquest esquema de raonament sobre la igualtat en valor dels sexes i sobre la capacitat de les dones és el que ha anat perdurant i, a partir de la Il·lustració, segueix fins als nostres dies amb els pertinents canvis i adaptacions als temps.

Marie de Gournay comparteix raó i sentiment en el seu discurs i resulta contrastant la sensibilitat en l'expressió de les seves idees enfront dels discursos dels homes que menyspreen, exclouen les dones en general i desautoritzen especialment les dones cultes i erudites com ella. El seu sentiment dolorós enfront de la injustícia es fa evident, per exemple, en el començament del tractat *Agravio de damas* (1626), que diu: “Bienaventurado eres tú, lector, si no perteneces al sexo al que se le prohíben todos los bienes, privándole de la libertad; al que incluso se le prohíben casi todas las virtudes, alejándolo de cargos, oficios y funciones públicas”.

Pel que fa als textos *Apología de la que escribe* i *Copia de la vida de la doncella de Gournay* és interessant veure com Marie de Gournay, com també passa en moltes altres autores, parteix de la seva pròpia experiència i ens ofereix un sentit testimoni que reforça la convicció del seu pensament. L'autora busca afermar la seva autoritat i, a partir del seu cas particular com a dona que cerca regir la seva pròpia vida, generalitza les seves expectatives i argumenta a favor de la dignitat i de les capacitats de tot el gènere femení. Aquests textos són posteriors als anteriors, el que ens fa veure la necessitat d'explicar-se ella mateixa i explicar-se al altres amb afany de justificació, però també amb la satisfacció d'haver assolit els seus propòsits.

Per acabar cal subratllar que es tracta d'una edició molt acurada, fruit del bon treball en equip de les traductores que també són les que elaboren una introducció amb notes molt exhaustiva. Es completa amb un útil índex de noms propis i la bibliografia pertinent. L'edició compta fins i tot amb il·lustracions interessants i significatives com el retrat de l'autora o una mostra de les seves notes manuscrites a l'edició de Montaigne. Evidentment era l'edició que es mereixia Marie de Gournay.

MERCÈ OTERO VIDAL
merceoterovidal@gmail.com

D.O.I.: 10.1344/105.000002463

Ca la Dona

Trans*exualidades. Acompañamiento, factores de salud y recursos educativos

Raquel (Lucas) Platero Méndez

Barcelona, Edicions Bellaterra, 2014, 440 pp. ISBN: 978-84-7290-688-4